

Rudolf Rasch

Duizend brieven over muziek van, aan en rond
Constantijn Huygens

1677

Verwijzingen naar deze tekst graag op de volgende manier:
Rudolf Rasch, Duizend brieven over muziek van, aan en rond Constantijn Huygens: 1677
<https://huygens-muziekbrieven.sites.uu.nl/>
Voor opmerkingen, suggesties, aanvullingen en correcties: r.a.rasch@uu.nl
© Rudolf Rasch, Utrecht/Houten, 2018
19 augustus 2019

[CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
AAN GODEFROI D'ESTRADES [NIJMEGEN]
10 JANUARI 1677
7041

Antwoord op een verloren gegane brief van Estrades van rond 1 januari 1677.

Samenvatting: Huygens beantwoordt Estrades' nieuwjaarswensen. Hij hoopt dat, als de vrede [tussen de Republiek en Frankrijk] wordt gesloten, Franse musici zoals Lully en Auxcousteaux, naar de Republiek zullen komen, met name naar Den Haag en Amsterdam.

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIX, dl. 3, pp. 801-802: ontwerp (autograaf).

Vroegere uitgaven: Jonckbloet 1882, nr. LXXXIII, p. 74: onvolledig (<et qu'en suite ... où je suis>).

— Worp 6, nr. 7041, p. 385: onvolledig (<Je vien de sortir ... el bagues sauves>), rest samengevat.

— Rasch 2007, nr. 7041, pp. 1213-1215: volledig, met Nederlandse vertaling.

Namen: Artus Auxcousteaux; Jean-Baptiste Lully; William Temple.

Plaats: Amsterdam.

Titel: *Te Deum*.

Glossarium: chanter (zingen); compositeur (componist); flutte douce (blokfluitspeler); harmonie (harmonie); musique (muziek); violon (violist); *virtuoso* (musicus).

Transcriptie

À Monsieur le Comte Mareschal d'Estrades.

¹10 Janvier 1677.

Monsieur,

Je loue Dieu de ce que nous voyci encor en estat de nous souhaitter l'heureuse année, et comme ce charitable office me vient du costé qui aujourd'huy nous est le moins ami, je la reçois à bon augure de ce que dans peu il pourra me venir de mesme parti moins enemi et moins désireux de la ruïne de ma patrie. Et qu'en suite nous pourrons aller mesler nos petites gouttes de musique dans ceste mer de belle harmonie où je voy que vous nagez à Nimmeghen, pour chanter de concert le *Te Deum*, qu'il y a si longtemps que nous chantons chacun au déplaisir de son voysin. C'est à quoy, Monsieur, je croy qu'on aura peu de peine à faire concourir nos *virtuosi*, quand ils sçauront que vos travaux auront esté courronnez de l'issue d'une heureuse paix.

Au moins j'ose me promettre, que, cela arrivant, vos députez, des Sieurs Baptiste et Descosteaux, tant violons que flutes douces, ne voudront pas sortir d'un païs réconcilié sans en veoir | 802 | des quartiers si considérables, comme sont La Haye et nostre villette d'Amsterdam, où mesme la musique est en bon train, et beaucoup d'illustres compositeurs capables d'admirer l'excellence des vostres. Souffrez, Monsieur, s'il vous plaist, que je vous recommande de les y disposer, pour quand ce bon temps sera venu. Mesme que vueillez un peu vous haster pour mon interest, pouvant juger combien peu de musique il me reste à entendre à l'aage où je suis. J'attens tout cela de vostre bonté, et, en vous rendant mes meilleurs souhaits pour la présente et plusieurs heureuses années en suite, me dis avec autant passion que de vérité et à l'ancienne,

etc.

Je vien de sortir de chez Monsieur l'Ambassadeur Temple, qui, me demandant mon opinion de la durée de cest' hyver, je luy ay respondu que, s'il voulait m'informer du temps que la paix sera conclue, le luy rendrois compte de la saison. Il a repliqué que, s'il avoit veu tant de traictez que j'ay veu d'hyvers, il m'en pourroit

1. Er stond aanvankelijk <9>, dat werd doorgehaald en vervangen door <10>.

donner plus de nouvelle; et moy, que les grands esprits acquièrent plus de science en peu d'années que les foibles en 80. Ainsi chascun s'est retiré honneur et bagues sauvés.

Vertaling

Aan mijnheer de graaf maarschalk D'Estrades.

10 januari 1677.

Mijnheer,

Ik loof de Heer dat wij elkaar nog gelukkig nieuwjaar kunnen wensen, en, aangezien deze vriendschapsbetuiging mij bereikt van de zijde die vandaag het minst vriend van ons is, aanvaard ik deze als een goed voorteken van hetgeen mij binnenkort nog zal kunnen bereiken van dezelfde zijde, minder vijandig, en minder uit op de ondergang van mijn vaderland. En dat wij vervolgens onze drupjes muziek zullen kunnen mengen in de zee van harmonie, waarin ik u te Nijmegen ondergedompeld zie, om samen het *Te Deum* te zingen, dat wij zolang ieder voor zichzelf hebben gezongen tot ongenoegen van zijn bureu. Daartoe, mijnheer, geloof ik dat het weinig moeite zal kosten onze bekwame musici samen te brengen, wanneer zij weten dat uw inspanningen bekroond zijn met het bereiken van een gelukkige vrede.

Ten minste durf ik mij te beloven dat, als dat gebeurt, uw afgevaardigden, lieden als [Jean-]Baptiste [Lully] en [Artus] Auxcousteaux, zowel violisten als blokfluitisten, een land waarmee zojuist vrede is gesloten niet zullen willen verlaten, zonder zulke belangrijke plaatsen daarvan te hebben bezocht, zoals Den Haag en ons stadje Amsterdam, waar de muziek in volle gang is en veel belangrijke componisten zijn die de voortreffelijkheid van die van uw land op waarde weten te schatten. Staat u mij toe, mijnheer, alstublieft, dat ik u aanbeveel ze daartoe gereed te maken, voor wanneer die goede tijd zal zijn gekomen. Ook dat u een beetje wilt voortmaken om mijnentwille, omdat u zich wel kunt voorstellen hoe weinig muziek mij overblijft om te horen op mijn leeftijd. Dat alles verwacht ik van uw goedheid en, u de beste wensen overbrengende voor het huidige jaar en verschillende gelukkige daarna, noem ik mij met evenveel hartstocht als waarheid en als vanouds,

enz.

Ik kom zojuist bij mijnheer de ambassadeur [William] Temple vandaan, die mijn mening over de duur van deze winter vroeg. Ik heb hem geantwoord dat als hij mij zou vertellen wanneer de vrede gesloten zou zijn, ik hem over het seizoen zou inlichten. Hij antwoordde dat hij, als hij zoveel vredestraktaten had gezien als ik winters, meer nieuws zou kunnen geven. En ik dat de grote geesten in enkele jaren meer kennis vergaren dan de kleine in tachtig jaar. En zo ging ieder zijns weegs, zonder gezichtsverlies.

CONSTANTIJN HUYGENS [DEN HAAG]

AAN GACHET

19 MAART 1677

7046

Kennelijk naar aanleiding van een verzoek van Gachet om een exemplaar van de *Pathodia* te sturen..

Samenvatting: Huygens stuurt Gachet zijn *Pathodia*.

Bijlage: *Pathodia*.

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIX, dl. 3, p. 809: ontwerp (autograaf).

Vroegere uitgaven: Jonckbloet 1882, nr. LXXXIV, p. 75: volledig.

— Worp 6, nr. 7046, p. 386: samenvatting.

— Rasch 2007, nr. 7046, pp. 1215-1216: volledig, met Nederlandse vertaling.

Glossarium: harmonie (harmonie).

Transcriptie

Monsieur Gachet, très-sçavant arbitre en toute matière d'harmonie, est prié de passer une favorable censure sur ces bagatelles, que produisit il y a 30 ans, et n'oseroit luy envoyer qu'à son instance l'auteur, son ancien ami et serviteur,

C. Huygens de Zulichem.

19e Mars 1677.

Vertaling

¹De heer Gachet, wijze oordeelkundige op het hele gebied van de muziek, wordt verzocht om een gunstige beoordeling te geven van deze kleinigheden, die de maker dertig jaar geleden vervaardigde en niet aan hem durfde te sturen dan op zijn dringende verzoek, zijn oude vriend en dienaar,

Constantijn Huygens van Zuilichem.

19 maart 1677.

1. De tekst lijkt niet zozeer een brieftekst als wel een tekst die door Huygens in het aan Gachet opgestuurde exemplaar van zijn *Pathodia* is geschreven.

JUSTUS DE HUYBERT (MIDDELBURG)
AAN [CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
8 APRIL 1677
7048

Samenvatting: Huybert vertelt dat hij via Sypestein op de hoogte blijft van Huygens gezondheid en, onder meer, van zijn muzikale activiteiten.

Door Huygens ontvangen op 16 april 1677. Huygens' antwoord is verloren gegaan.

Primaire bron: Den Haag, Kon. Huisarch., Inv. G1, nr. 8, dl. 2 (J. de Huybert), zonder folionr.: brief (dubbelvel, 18x24cm, ab | -; autograaf).

Vroegere uitgave: Worp 6, nr. 7048, pp. 387-388: onvolledig (<mevrouw van Sypestein ... weerde vriendinne>, <dispositie en toestant ... belieft te nemen>, <redelijcken wel ... gesneeden te werden.>), rest samengevat.

Namen: Van den Bergh; Geertruida van den Corput; Aernoudt Fey ('van Kranenburg'); Anna Genoveva de Huybert; Catharina Schmitz.

Plaats: Kranenburg.

Glossarium: instrument (muziekinstrument); musicael (muzikaal); snaar (snaar).

Transcriptie

¹Middelburg, den 4 April 1677.

Mijnheer,

Het is nu ruijm over het jaer en meere dat ick de eere niet hebbe gehad van een letterken te hebben gesien van u.w. Ed. hant, oock en hebbe denselven met mijne brieven niet vermoeijt. Mevrouw van Sypesteijn, ons soet en vrundelijck bestemoertje en mijne seer werde vrundinne, continueert hare aengebooren goetheijt tot het onderhouden van een vertroude correspondentie en vruntschap, believende mij veeltijts te vereren met een lieffelijcke en vermaeckelijcke wedergalm van hare aengename en soete brieven. Welgemelte dame vergeet bijnaer noijt mij te verstendigen van U Weled. dispositie en toestant van uwe affaires, alsmede van de continuele vermaeckelijcheden, dewelcke U Weled. in hare buurte en bij soo weerde dame op de musicale instrumenten en lieffelijcke snaaren belieft te nemen. Ick wil hoopen en God Almachtich bidden dat Hij Sijn genadich welgevallen mach zijn deselve Uwe Weled. goede dispositie en speelen van snaaren speelen noch veele jaren te willen laten continueren tot uwer contentement en vermaeckelijcheijt. | b |

Wij sijn alhier door des Heere genade en onverdiende goetheijt noch redelijcken wel, alleen belieft de Heer onse God mij bitterlijcken te vernederen in mijne lieve dochter, dewelcke haer begint greeet te maecten om wederom naer Cranenburch te gaen, om door den Heere van Cranenburch voor de derde mael van de kancker gesneeden te werden. Daertoe de Heer onse God Sijnen genadigen segen believe te verleenen. Anders sullen wij ons misschien in dat schoone en vermaeckelijck Haeghjen ontrent bestevaertje en bestemoertje wat komen verlustigen ende den heer van dat heerlijcke en lustige joffrojijcke te versekeren hoe seer dat ick zijn en naer opofferen onsen beiden diensten oprechtelijcken sal blijven,

Mijnheer,

U Weled. seer ootmoedigen dienaer
Justus de Huijbert.

1. Ontvangstnotitie van Huygens: 'R 16 Aprilis 77.'

De vrundelijcke begroetinge op huijden uijt uwen naem door den ontfangk van den Berghe ontfangen, is mij boven maten aengenaam geweest. Bedanckende U Weled. gediensstelijk voor de selve met presentatie mijnes diensten. *Adieu.*

Vertaling

Middelburg, 4 april 1677.

Mijnheer,

Het is nu al meer dan een jaar geleden dat ik de eer had een ²briefje van u te mogen ontvangen, terwijl ik op mijn beurt u niet met mijn schrijfsels heb vermoeid. ³Mevrouw van Sypestein, ons goede en vriendelijke grootmoedertje en mijn zeer dierbare vriendin, zet haar aangeboren vermogen tot het onderhouden van een vertrouwde briefwisseling voort, door mij meermalen te voorzien van lieflijke of grappige antwoorden die haar mooie, vriendelijke brieven zijn. Genoemde dame vergeet bijna nooit mij op de hoogte te brengen van uw toestand en uw bezigheden, alsook van het voortdurende genoegen dat u schept in haar gezelschap en dat van de zo dierbare ⁴dame op de muziekinstrumenten en lieflijke snaren. Ik hoop en bid de almachtige God dat het Zijn genadig welgevallen mag zijn uw goede gezondheid en musiceren nog vele jaren te laten bestaan tot uw tevredenheid en genoegen.

Wij maken het hier door de genade en de onverdiende goedheid van de Heer nog behoorlijk goed, alleen heeft het de Here God behaagd mij bitter te laten lijden door mijn lieve ⁵dochter, die zich begint op te maken om andermaal naar Kranenburg te gaan, om door de ⁶heer van Kranenburg voor de derde maal geopereerd te worden aan kanker. Dat de Here God daar Zijn genadige zegen over geve. Wellicht zullen wij, niet meer gewend aan dat fraaie en genoeglijke Den Haag, ⁷grootvadertje en ⁸grootmoedertje wat komen verblijden en de heer van die heerlijke en vrolijke jongedame verzekeren hoe zeer ik ben, en na het aanbieden van onze gezamenlijke diensten van harte zal blijven,

mijnheer,

uw ootmoedige dienaar
Justus de Huybert.

De ontvangst van uw vriendelijke groeten die mij werden overgebracht uit uw naam door de heer van den Bergh vond ik buitengewoon aangenaam. Ik hoop u in ruil te kunnen bedanken door dienstbaar u mijn diensten aan te bieden. ¹Vaarwel. ¹

2. Huygens aan Huybert, 3 augustus 1675 (verloren), vermeld in Huyberts antwoord van 20 augustus 1675 (Worp 6, nr. 6984, p. 365).

3. Vermoedelijk Geertruida van den Corput.

4. Catharina Smitz?

5. Anna Genoveva de Huybert.

6. Aernoudt Fey.

7. Huygens.

8. Geertruida van den Corput?

[SÉBASTIEN CHIÈZE] (MADRID)
AAN [CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
8 APRIL 1677
7049

Vervolg op Chièzes brief van 12 augustus 1676 (7029).

Samenvatting: Chièze bericht Huygens over de politieke situatie en het geldgebrek in Spanje.

Door Huygens ontvangen op 27 april 1677. Chièze schreef opnieuw op 12 augustus 1677 (7058A).

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 34: brief (dubbelvel, 15x21 cm, ab | -; autograaf).

Vroegere uitgave: Worp 6, nr. 7049, p. 388: samenvatting.

Namen: Philips Doublet (heer van Sint-Annaland); Christiaan Huygens; Constantijn (V) Huygens; Lodewijk Huygens; Jezus; Johan Joseph van Oostenrijk (Don Juan); Fernando de Valenzuela.

Plaatsen: Gorinchem; Italië; Spaanse Nederlanden; Spanje.

Transcriptie

¹Madrid, le 8 Avril 1677.

Ce n'est pas le moyen d'amasser matière de lettres que d'estre longtems sans escrire, et quoyque ce soit du plus loin qu'il me souviene que je ne me suis donné l'honneur de vous entretenir, Monsieur, je n'en suis présentement que plus embarrassé, et je ne say par où commencer la présente. Toutes les gazettes vous ont prêché les changemens de cette cour, les circonstances de la chute du favory et de l'avènement du Prince *Don Juan*, qui est le Messie attendu pour le salut de cette couronne. Mais cependant qu'il en prépare les remèdes, la gangrène fait chemin et le cœur des Pays-Bas est violemment attaqué. Il est assuré que Son Altesse fait d'icy ce qu'elle peut, et que depuis sa venue, il s'y est fait beaucoup de miracle, mais le plus nécessaire, c'est d'amasser de l'argent pour sauver l'Italie et les Pays-Bas, et tout est si espuisé en Espagne, que c'est une pitié.

Je m'engage cependant, Monsieur, à *discurrir melancolico* et vous ne devez pas vous en estonner dans l'abandonnement où je suis de tous mes anciens amys. Je n'entens plus parler | b | de *los Cristianos, Luysos y Anelantes*, et je n'ose pas demander de leurs nouvelles *all'Illustrísimo Señor Padre*, de peur de ne l'irriter *contra gente tan olvidada*. Si vous trouvez pourtant bon de m'en faire savoir que ce soit, s'il vous plaît, sans leur tesmoigner la curiosité que j'en ay, car ces Messieurs prendroient la chose à leur avantage.

Tout de bon, Monsieur, je suis extrêmement en peine de l'estat *del Señor Don Cristiano*, que vous me représentiez en dernier lieu, assis à vostre table, mangeant en homme sain, et parlant en malade; de ce cher enfant, qui ne sayt pas pleurer; et du succez des procez du brave Drossard de Gorcum. Enfin, c'est une estrange desmangeson que la mienne, d'aller apprendre de vos nouvelles et bien ardente la prière que je fais au ciel pour cette paix qui viendrait ouvrir le chemin.

Vertaling

Madrid, 8 april 1677.

Het is niet mogelijk om stof voor brieven te verzamelen behalve door lange tijd niet te schrijven, en hoewel het langer geleden is dan ik mij herinner dat ik de eer had contact met u te hebben, mijnheer, ben ik op dit ogenblik alleen maar in nog grotere verlegenheid en weet ik niet waarmee ik deze brief moet beginnen. Alle kranten hebben u de veranderingen aan dit hof verkondigd: de omstandigheden van de val van de ²gunsteling en de troonsbestijging van ³*Don Juan*, die de lang verwachte Messias is voor het heil van deze kroon. Maar terwijl hij de genezing ervan voorbereidt, vindt het koudvuur zijn weg en wordt het hart van de [Spaanse]

1. Ontvangstnotitie van Huygens: <R 27 Aprilis 1677.>.

2. Fernando de Valenzuela (1636-1692).

3. Johan Joseph van Oostenrijk.

Nederlanden hevig aangevallen. Het staat vast dat Zijne ⁴Hoogheid hier doet wat hij kan en sinds zijn aantreden heeft hij al vele wonderen verricht, maar het meest noodzakelijke is geld te verzamelen om Italië en de [Spaanse] Nederlanden te behouden, maar alles in Spanje is zo uitgemergeld dat het deerniswekkend is.

Ik ben intussen bezig ^Lmelancholiek rond te lopen,^J mijnheer, hetgeen u niet zou moeten verbazen nu ik door al mijn oude vrienden in de steek wordt gelaten. Ik hoor niets meer van ^Llieden als Christiaan [Huygens], Lodewijk [Huygens] en ⁵Sint-Annaland,^J en ik durf hun doorluchtige vader niet om nieuws over hen te vragen, uit vrees dat hij zich ergert over ^Lzulke nalatige mensen.^J Mocht u toch besluiten mij iets, wat dan ook, te laten weten, [doe dat dan], alstublieft, zonder hen mede te delen dat ik er nieuwsgierig naar ben, want deze heren zouden dat tot hun voordeel kunnen aanwenden.

Toch maak ik mij zeer ongerust, mijnheer, over de gezondheid ^Lvan de heer Christiaan,^J waarvan u mij de laatste keer een beeld gaf, aan uw tafel gezeten, etend als een gezond man en sprekend als een zieke; over dat lieve ⁶kind dat niet kan huilen; en over de afloop van het proces van de dappere ⁷drost van Gorinchem. Enfin het is een vreemd verlangen dat ik heb: nieuws van u te zullen vernemen, en zeer vurig de bede tot de hemel om deze vrede, die de weg zou plaveien.

4. Johan Joseph van Oostenrijk.
5. Philips Doublet.
6. Constantijn (V) Huygens.
7. Lodewijk Huygens.

[SÉBASTIEN CHIÈZE] (MADRID)
AAN [CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
12 AUGUSTUS 1677
7058A

Vervolg op Chièzes brief van 8 april 1677 (Worp 6, nr. 7049, p. 388).

Samenvatting: Chièze zendt Huygens airs voor gitaar. Huygens' gitaar is inmiddels gereed.

Bijlage: airs voor gitaar.

Chièze schreef opnieuw op 30 december 1677 (7067A).

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 34: brief (dubbelvel, 15x21cm, ac | -; autograaf).

Vroegere uitgave: Rasch 2007, nr. 7058A, pp. 1216-1218: volledig, met Nederlandse vertaling.

Namen: Chièze, François; Constantia Theodora Doublet; Philippina Doublet; Philips Doublet (heer van Sint Annaland); Christiaan Huygens; Constantijn Huygens jr.; Lodewijk Huygens; Susanna Huygens; Marie-Claude de Lapie; Susanna Rijckaert; Jacoba Teding van Berkhout.

Plaatsen: Europa; Frankrijk.

Glossarium: guitarre (gitaar); pièce (muziekstuk); tablatur (tabulatuur).

Transcriptie

¹À Madrid, le 12 Aoust 1677.

Voicy des erres de la guitarre que je vous ay promise, Monsieur, et des pièces de la main du même homme qui s'est chargé du soin de vous en faire faire une, qu'il dit devoir estre de vostre goust, car il y a icy, à ce qu'il dit, un des plus célèbres ouvriers de l'Europe. La guitarre est achevée, mais il désire de la garder pendant l'hyver pour, au cas que le bois vint à se tourmenter, y porter le remède y *assentar la obra*. Pour toute récompense on demande vostre censure, Monsieur, sur les pièces incluses, un peu de communication des vostres et de celles que vous pourrez avoir de France, *con advertencia* que la tablature cy-jointe est à l'Italienne.

Je vous supplie très-humblement que Messieurs voz enfans ne sachent pas que je vous demande icy de leurs nouvelles, mais, entre nous, je ne saurois m'en passer. J'ay veu depuis quelque tems en ça quelques lignes de celluy qui est à l'arrivée, et | c | *quasi datâ operâ callan los demas* jusques *al Señor Don Philippe*. Gare, si je me metz à entrer en commerce avec les dames, quand ce ne seroit pour les inviter à suivre l'exemple de la Bourguignote, qui est dans le prix fait de mettre annuellement un Espagnol au monde. Il m'en est revenu un troisième, depuis douze jours. Que je sache, s'il vous plaît, Monsieur, à combien en sont voz taciturnes-ouvriers de par delà. Comme se porte ce cher enfant qui ne pleure point, et ces belles dames qui rioient jadis de si bonne grace *in ultimo conclavi* de l'hostel Saint-Annelant? Avec particulière description, s'il vous plaît, de l'estat où se trouve la dame du logis, qu'on peut dire véritablement *prisci moris* et l'admiration de nostre siècle.

Vertaling

Madrid, 12 augustus 1677.

Hierbij een schets van de gitaar die ik u heb beloofd, mijnheer, met stukken die geschreven zijn door de man zelf die zich er mee heeft belast er één voor u te laten maken, welke volgens hem naar uw smaak moet zijn, want het gaat hier, naar hij zegt, om een van de beste handwerkslieden van Europa. De gitaar is klaar, maar hij wil hem gedurende de winter nog onder zijn hoede houden om, voor het geval dat het hout gaat werken, dat dan te verhelpen ^Len het werk te beëindigen.^J Als enige beloning vraagt men uw oordeel, mijnheer, over de bijgesloten stukken, een kleine uitwisseling met de uwe en met die welke u in Frankrijk zult kunnen krijgen, ^Lmet de opmerking^J dat de bijgevoegde tabulatuur op zijn Italiaans is.

1. Ontvangstnotitie van Huygens: <R 13 Septembris 1677.>

Ik verzoek u nederig dat uw kinderen niet te weten komen dat ik u om nieuws over hen vraag, maar, onder ons gezegd, ik zou er niet buiten kunnen. Ik heb hier enige tijd geleden een paar regels ontvangen van ²hem die aan de beterende hand is; ¹de ³anderen zwijgen¹ ¹alsof het werk gedaan is,¹ met inbegrip van ¹mijnheer Philips¹ [Doublet]. Pas maar op als ik mij in verbinding stel met de ⁴dames, al zou het alleen maar zijn om hen uit te nodigen het voorbeeld van de ⁵Bourgondische te volgen, die er prijs op stelt ieder jaar een Spanjaard op de wereld te zetten. Ik heb er nu sedert twaalf dagen een ⁶derde bij. Laat mij weten, alstublieft, mijnheer, tot hoeveel uw zwijgzame werkers daarginds het hebben gebracht. Hoe gaat het met dat lieve ⁷kind dat nooit huilt, en met de mooie ⁸dames die vroeger zo graag lachten ¹achter in de kamer¹ van huize Sint-Annaland? [Schrijft u mij dat] met nauwkeurige beschrijving alstublieft van de toestand waarin de ⁹vrouw des huizes zich bevindt, die men waarlijk ¹volgens oude gewoonte¹ het wonder van onze eeuw kan noemen.

2. Christiaan Huygens.

3. Constantijn Huygens jr. en Lodewijk Huygens.

4. De echtgenotes van Constantijn Huygens jr., Susanna Rijckaert, van Lodewijk Huygens, Jacoba Teding van Berkhout, en van Philips Doublet, Susanna Huygens.

5. Marie-Claude de Lapie.

6. Wellicht François Chièze, later “graaf van Servignasco en Stropo”, militair in Franse dienst en overleden in 1754.

7. Constantijn (V) Huygens.

8. Vermoedelijk de dochters van Philips Doublet en Susanna Huygens: Constantia Theodora (geboren in 1665) en Philippina (geboren in 1672).

9. Susanna Huygens.

CONSTANTIJN HUYGENS (HOFWIJCK)
AAN MICHAËL DÖRING (HAMBURG)
12 SEPTEMBER 1677
7059

Samenvatting: Huygens zendt Döring enkele van zijn composities op verzoek van de dames Römer.

Bijlage: muziekstukken (Huygens).

Over een antwoord van Döring is niets bekend.

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIX, dl. 3, p. 832: ontwerp (autograaf).

Vroegere uitgave: Worp 6, nr. 7059, p. 392: samenvatting.

Namen: Anna Catharina Römer; Antonetta Sophia Römer; Sophia Albertina Römer.

Glossarium: production (muziekstuk).

Transcriptie

Au Sieur Doring, Docteur en Médecine, à Hambourg.

Mesdemoiselles Roomers ont pris beaucoup de peine inutile à me faire croire que mes productions fussent dignes de la bonne oreille de Monsieur Doring. Et jamais n'y ont pu réussir, si n'ay-je pu désobéir aux ordres qu'il leur a pleu me donner de satisfaire à la curiosité de leur sçavant ami, en exposant à sa censure ceste poignée de bagatelles de

son très-humble serviteur
C.H.

Hofwijck, 12 Septembre 1677.

Vertaling

Aan de heer Döring, doctor in de medicijnen, te Hamburg.

De ¹dames Römer hebben zich veel vergeefse moeite getroost om mij te doen geloven dat mijn voortbrengselen het fijne gehoor van de heer Döring waardig zouden zijn. En alleen hebben zij daarin kunnen slagen, doordat ik niet in staat ben geweest om niet te gehoorzamen aan de opdrachten die zij mij hebben gegeven om de nieuwsgierigheid van hun kundige vriend te bevredigen, door aan zijn oordeel deze handvol kleinigheden voor te leggen van

zijn nederige dienaar,
Constantijn Huygens.

Hofwijk, 12 september 1677.

1. Het is niet helemaal duidelijk, om welke dochters van Matthias Römer (resident van de Staten Generaal in Hamburg, overleden aldaar 1675) het hier gaat. Vrijwel zeker betreft het Anna Catharina Römer, die rond 1680 huwde met Jean Seullin (zie 7151). Worp noemt de dochters Antonetta Sophia en Sophia Albertina. Antonetta Sophia is archivalisch nawijsbaar (geboren 1654, huwelijk met Willem van Driel, overleden 1698 in Amsterdam, begraven in Utrecht), Sophia Albertina niet.

[CONSTANTIJN HUYGENS] (DEN HAAG)
AAN HENRI DE BERINGHEN [PARIJS]
23 DECEMBER 1677
7066

Antwoord op een verloren gegane brief van Beringhen, welke waarschijnlijk het antwoord was op Huygens' brief van 12 oktober 1677 (Worp 6, nr. 7063, p. 393).

Samenvatting: Huygens wenst Beringhen alvast een gelukkig nieuwjaar. Hij bespreekt de gelukkige omstandigheden van het huis Oranje en zet zijn ideeën over de verhoudingen tussen staten in het algemeen uiteen. Verder bericht hij over de toestand van het kanaal en zijn eigen gezondheid. Hij stuurt Beringhen een gedicht.

Bijlage: 'Epithalamium' (Huygens 1677; gedicht).

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIX, dl. 3, pp. 843-845: afschrift (autograaf).

Vroegere uitgave: Worp 6, nr. 7066, pp. 394-395: onvolledig (<Il est juste ... voyci déjà trop.>), rest samengevat.

Namen: Elisabeth I; Hugo Grotius; Hendrik IV (koning van Frankrijk) Michel le Tellier; Willem III.

Plaatsen: Engeland; Frankrijk; Orange.

Titels: *Or laisse, Créateur, en paix ton serviteur; Nunc dimittis servum tuum, Domine; De jure belli ac pacis* (Grotius 1625).

Glossarium: chanter (zingen).

Transcriptie

Copie.

À Monsieur de Beringhen.

À La Haye, ce 23e Décembre 1677.

Il est juste, Monsieur, que je commence par le bout de l'année qui expire dans peu de jours. Je prie Dieu de vous faire veoir la prochaine aussi pleine de contentement que ceste passée, de laquelle il me semble que vous avez tout sujet de vous tenir satisfait. La part que vous prenez au succès de nostre nouvelle alliance d'outre mer, est une forte marque de l'affection qui vous dure pour ceste maison, qui sçavez ce qu'en a valu le tronc, et ce qu'en valent les branches. Pour moy, je me représente par degrez en quel souci nous estions, quand il ne restoit plus de Prince d'Orange à cest Estat, quelle estoit la joye quand Dieu nous en donna un unique, combien nous avons tremblé avant que de veoir cest unique passé par ce destroit funeste à Père et Mère, de la petite vérole, combien depuis nous avons souhaitté de le veoir en estat de perpétuer sa race; et voyci le bon Dieu qui nous escoutte jusqu'à présent. Le dernier voeu me reste de quelque nombre d'héritiers masles. Non pas que je soye en estat, ni en attente de les veoir, j'en auroy honte; s'il en peut naistre un seul de mon vivant, je chanteray: 'Or laisse, Créateur, en paix ton serviteur.' La version est hérétique; si vous l'aymez mieux en Latin, il y a: '*Nunc dimittis servum tuum, Domine.*'

Ce que vous prenez la peine de gloser sur la texte de Grotius me donneroit grand envie de vous entretenir une couple d'heures, mais de bouche. Dans la conjoncture où nous vivons, je n'ayme pas à laisser voler par les chemins des petits papiers, concernant de grandes affaires. | 844 | D'une seule mienne maxime faut-il que je vous informe. C'est que je ne connois point d'amitié d'Estat à Estat, et tiens pour vaine toute autre considération que celle de l'intérest, par où donc s'en va en fumée, tout ce que je voy avancer de reconnoissances, mesconnoissances, grâtitudes et ingrâtitudes entre voisins. À peine est ce quelque chose entre frères ou parens. Au ¹fond, personne ne se haste d'obliger un autre, que par reflexion sur soy-mesme. Rapportez à cela, Monsieur, tout ce que de grands Royaumes ont faict pour ce petit Estat, vous comprendrez

1. <fonds>.

bien ce que je veut dire. Vostre Henry le Grand, et sa voysine, la pucelle Angloise, sçavoyent bien ce qu'ils faisoient en nous secourant, de mesme que nous avons agi pour eux au besoin. Mais en voyci déjà trop.

J'applaudis extrêmement à cette illustre promotion de Monsieur le Tellier, une vénération très-particulière, m'estant tousjours demeurée pour son excellent mérite, depuis que j'ay eu l'honneur de le converser, pour n'avoir rien trouvé à la Cour qui luy fust comparable à mon avis.

Après dix interruptions qui me sont arrivées sur cette lettre, que vous voyez bien marcher à jambes rompues, je ne puis encor vous dire rien de nostre canal. Vous nous avez tant retenu en campagne un officier qui est seul capable de nous en rendre le plus de compte, qu'à peine est-il bien arrivé, ²et pourra arriver qu'il sera obligé de repartir de nouveau, de la manière que vous vous y prenez, confondant doresnavant les moiz de May et de Décembre, en dépit de tous les Almanacqs.

Ces jours passez unne assez légère atteinte, de ce que vous appelez goutte en France, m'a tenu lié | 845 | par un pied. J'en eus le premier essay en Angleterre il y a six ans. Si je puis me promettre encor un semblable intervalle, je n'auray plus guère sujet de m'en plaindre. Le bon est, que je ne sens guère de douleur, que quand je prétend m'appuyer dessus. Le dormir toutefois s'en trouve parfois interrompu, et j'ay trouvé l'invention d'employer ce parfois à quelque chose qui me détourne par la teste, ce que je souffre au pied. Le petit papier que va cy-joint en est un eschantillon. Il y est beaucoup parlé à la France, pourquoy j'ose vous l'envoyer. Il se trouve icy assez d'ignorans, qui en veulent faire quelque cas. Je l'expose sous vostre faveur, Monsieur, à la censure de vos sçavans, pourveu que veuillez prendre la peine de les informer de l'aage de l'auteur, qui est sans reserve et sans autre limite que celuy de sa vie vostre etc.

Toutes nos familles, Monsieur, vous rendent les graces qu'ils doivent de ce que vous daignez, vous souvenir d'elles, et souhaitent une longue prospérité à toutes les vostres.

Vertaling

Aan de heer Beringhen.

Den Haag, 23 december 1677.

Het is correct, mijnheer, dat ik begin bij het einde van het jaar, dat over enkele dagen voorbij zal zijn. Ik bid God dat hij u het komende met evenveel tevredenheid zal laten aanschouwen als het voorbije, waarover u naar het mij schijnt alle reden heeft tevreden te zijn. De rol die u speelt in onze nieuwe overzeese ³alliantie, geeft een sterke getuigenis van de toewijding die bij u steeds bestaat voor dit ⁴Huis, u die weet wat de stam waard is geweest, en wat de takken waard zijn. Wat mij betreft, het dringt geleidelijk tot mij door wat voor zorgen wij zouden hebben wanneer er in deze staat geen prins van Oranje meer zou zijn; welk een vreugde er was toen God ons er een gaf; hoezeer hebben wij getrild van angst totdat wij zagen dat deze enkele ontkwam aan het gevaar dat voor vader en moeder dodelijk was, dat van de pokken; hoezeer wij sindsdien hebben gewenst dat hij zijn geslacht in stand zou kunnen houden, en zie hier de goede God, die ons tot nu toe heeft verhoord. Blijft mij de laatste wens van enkele mannelijke nakomelingen. Niet dat ik in staat zou zijn, noch dat ik er op wacht ze te zien, ik zou mij ervoor schamen; [maar] wanneer er slechts één zal worden geboren tijdens mijn leven, zal ik zingen: 'Geef nu, o Schepper, uw dienaar zijn rust.' Dat is de ketterse versie, wanneer u het liever in het Latijn heeft, luidt het: '*Nunc dimittis servum tuum, Domine*' (Heer, ontsla nu uw knecht).

Dat u de moeite neemt de ⁵tekst van Grotius te annoteren, brengt bij mij een sterk verlangen teweeg mij daarover met u eens enkele uren te onderhouden, maar wel mondeling. In de situatie waarin wij ons nu bevinden, houd ik er niet van allerlei kleine papiertjes, die betrekking hebben op belangrijke zaken, over de

2. = <il>?

3. Heeft betrekking op het huwelijk tussen Willem III en de Engelse prinses Maria Stuart, een dochter van de toekomstige koning Jacobus II, dat op 14 september 1677 was gesloten.

4. Het Huis van Oranje.

5. Hugo Grotius, *De jure belli ac pacis*. (Parijs 1625).

straten te laten vliegen. Over slechts één stelling van mij is het nodig dat ik u daarover vertel. Het gaat erom dat ik geen vriendschap tussen staten ken, en elke andere afweging voor ijdel houd dan die van het [eigen] belang, waardoor dus alles in rook opgaat wat ik heen en weer zie gaan aan erkentelijkheid en miskenning, dankbaarheid en ondankbaarheid, tussen burenen. Het is maar nauwelijks anders zo tussen broers of ouders. Uiteindelijk is het zo dat niemand staat te popelen een ander te verplichten, behalve wanneer het eigen belang in het geding is. Ga maar eens na, mijnheer, wat die grote koninkrijken allemaal hebben gedaan voor deze kleine staat, en u zult heel goed begrijpen wat ik wil zeggen. Uw Hendrik de Grote, en zijn verwante, de Engelse ⁶maagd wisten heel goed wat ze deden, toen ze ons te hulp kwamen, net zoals wij uit noodzaak voor hen in actie zijn gekomen. Maar dit is al te veel hierover.

Ik juich over de bijzondere promotie van de heer [François-Michel le] Tellier, omdat mij altijd een bijzondere bewondering is bijgebleven vanwege zijn voortreffelijke verdiensten, sinds ik de eer had me met hem te onderhouden, aangezien er naar mijn oordeel niemand kan worden gevonden aan het hof die de vergelijking met hem kan doorstaan.

Na een onderbreking of tien tijdens het werk aan deze brief, die u wel ziet lopen op gebroken benen, kan ik u nog steeds niets zeggen over ons ⁷kanaal. Uw mensen hebben op het platteland zó lang de enige beampte, die in staat is ons daarover verslag uit te brengen, tegengehouden dat het, nauwelijks nadat hij is aangekomen, zal kunnen gebeuren dat hij weer zal moeten vertrekken, als gevolg van uw opstelling, door vervolgens mei en december door elkaar te halen, ondanks alle almanakken.

Deze afgelopen dagen heeft een lichte aanval in een voet van wat u in Frankrijk jicht noemt, mij in zijn greep. De eerste keer dat ik ermee te maken had was zes jaar geleden, in Engeland. Wanneer ik mijzelf weer een dergelijke tijdsspanne in het vooruitzicht kan stellen [tot de volgende aanval], zal ik nog maar amper reden hebben me erover te beklagen. Het goede is dat ik nauwelijks pijn voel, behalve wanneer ik erop wil steunen. In ieder geval onderbreekt het af en toe het slapen, en ik heb de vinding gedaan die onderbreking aan te wenden voor iets waarmee ik wat ik lijd aan mijn voet, afleid via mijn hoofd. Het bijgevoegde velletje is daarvan een ⁸voorbeeld. Er wordt daarover veel gepraat in Frankrijk, reden waarom ik het u durf toesturen. Er zijn hier nogal wat mensen die niet op de hoogte zijn, die er een of andere zaak van willen maken. Onder uw gunst, mijnheer, onderwerp ik het aan het oordeel van de Franse kenners, mits u de moeite wilt nemen deze op de hoogte te brengen van de leeftijd van de auteur, die zonder reserve en zonder enige andere beperking dan die van zijn levensduur, is, uw enzovoorts.

Al onze gezinnen, mijnheer, brengen u de verschuldigde dank voor het feit dat u zich hen hebt willen herinneren, en wensen de uwen een langdurige voorspoed toe.

6. Elisabeth I, koningin van Engeland.

7. Het betreft een kanaal in de buurt van Genève, waarin Huygens sinds 1635 een aandeel van 3% had, en kennelijk Beringhen ook. Zie Hofman 1983, p. 215.

8. 'Epithalamium Guilielmi Arausii et Mariæ Eboracensis Regiorum Principium,' 10 november 1677 (Gedichten 8, p. 168).

[SÉBASTIEN CHIÈZE] (MADRID)
AAN [CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
30 DECEMBER 1677
7067A

Vervolg op Chièzes brief van 12 augustus 1677 (7058A).

Samenvatting: Chièze bericht dat Huygens' gitaar in Bilbao wacht op verscheping naar de Republiek. Hij dringt erop aan dat Huygens zijn oordeel over de eerder gestuurde airs geeft.

Chièze schreef op dezelfde dag aan Philips Doublet (Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 34). De onderhavige brief is door Huygens ontvangen op 18 januari 1678. Chièze schreef opnieuw op 25 februari 1678 (Worp 6, nr. 7078, pp. 398-399).

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 34: brief (dubbelvel, 15x21cm, ac | -; autograaf).

Naam: Willem III.

Plaatsen: Amsterdam; Bilbao.

Glossarium: chanter (zingen); composition (muziekstuk); guitarre (gitaar); pièce (muziekstuk); ton (toon).

Transcriptie

¹Madrid, le 30e Décembre 1677.

Nous-voicy bien près d'une nouvelle année, Monsieur, et telle est la bonne foy de l'air de Madrid que j'ay plus besoin de vos prières pour m'asseurer ce nouvel an que vous n'en avez de mes vœux pour pousser vostre belle et heureuse vie au delà du siècle, ainsy que je le souhaite de tous mes vœux.

Je vous fis savoir il y a quelque tems que, suivant vos ordres, je faisais travailler à une guitarre, qui a eu l'aprobation des maistres et qui attend à Bilbao le départ du premier convoy d'Amsterdam, et comme dans le même tems je vous envoyay quelques pièces sur lesquelles on désiroit savoir vostre avis, qui n'a nullement besoin d'attendre un embarquement pour venir. Je vous prie, Monsieur, de me l'envoyer au plustost, et, si ces sorte de compositions Espaignolles méritent l'honneur de vostre correspondance, je pourray vous en pourvoir.

La mariage de Son Altesse va faire chanter ces gens-icy d'un autre ton, ou plustost, la paix que ce mariage nous va produire mettra | c | Son Altesse en estat de se faire raison elle-mesme de gens de *tan poca razon*. Je vous en donne la bonne heure, Monsieur, et suis autant que je dois vostre très-humble et très-obéissant serviteur.

Vertaling

Madrid, 30 december 1677.

Nu staan wij zeer dicht voor een nieuw jaar, mijnheer, en zozeer te goeder trouw is het klimaat in Madrid dat ik meer behoefte heb aan uw gebeden om mij te verzekeren van een gelukkig nieuwjaar dan u aan mijn wensen om uw mooie en gelukkige leven over de eeuw heen te laten doorgaan, zoals ik u van harte toewens.

Enige tijd geleden heb ik u ²laten weten dat ik, ingevolge uw opdracht, heb laten werken aan een gitaar, die de goedkeuring van de meesters kan wegdragen, en die in Bilbao het eerste konvooi naar Amsterdam afwacht. Tezeldertijd heb ik u enige composities gezonden, waarover men uw mening wilde horen, die in het geheel niet hoeft te wachten op een verscheping om hier te komen. Ik verzoek u, mijnheer, mij die zo spoedig mogelijk te zenden, en als deze soort van Spaanse composities de eer van uw schrijven waardig is, kan ik u ervan voorzien.

1. Ontvangstnotitie van Huygens: <R 18 Januarii 1678.>

2. Chièze aan Huygesm 12 augustus 1677 (7058A).

Het huwelijk van Zijne ³Hoogheid zal de lieden hier een andere toon doen aanslaan of, beter gezegd, de vrede die dit huwelijk ons zal brengen zal Zijne Hoogheid in staat stellen zelf lieden, die [↳]zo weinig rede[↳] kennen, tot rede te brengen. Ik feliciteer u ermee, mijnheer, en ben zoveel als ik verschuldigd ben uw nederige en gehoorzame dienaar.

3. Willem III. Hij was op 14 november 1677 in het huwelijk getreden met de Engelse koningsdochter Maria Stuart.
